

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 31/2009 vp**

Hallituksen esitys laeiksi vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta sekä vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2009 lähettäessään hallituksen esityksen laeiksi vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta sekä vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta (HE 220/2009 vp) valmiutelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakiva-

liokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle.

Asiantuntijat

Valtiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Jaana Huhta, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori Mikael Hidén
- oikeustieteen lisensiaatti Maija Sakslin
- professori Veli-Pekka Viljanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Tulkkauspalvelujen järjestämisvastuu siirretään kunnilta Kansaneläkelaitokselle ja rahoitusvastuu valtiolle.

Oikeus tulkkauspalveluun olisi nykyisen mukaisesti henkilöillä, joilla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja jotka vammansa vuoksi tarvitsevat tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen.

Tulkkauspalvelua järjestettäisiin kuulonäkövammaiselle henkilölle vähintään 360 ja kuulo-

tai puhevammaiselle henkilölle vähintään 180 tulkkaustuntia kalenterivuoden aikana. Tulkkauspalvelua järjestettäisiin vähimmäismääriä enemmän, jos se on asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottaen perusteltua.

Kansaneläkelaitoksen tulkkauspalvelua koskevaan päätökseen haettaisiin muutosta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta, jonka päätökseen voisi hakea edelleen muutosta vakuutus-oikeudelta. Vakuutus-oikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 2010.

Esityksessä ei ole säätämisyjärjestelyperusteita.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa esitetään säädettäväksi Suomessa asuvan vammaisen henkilön oikeudesta Kansaneläkelaitoksen järjestämään tulkkauspalveluun. Esityksen tarkoituksena on toteuttaa perustuslain 17 §:n 3 momentin toimeksiantoa turvata viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkittamis- ja käännösapua tarvitsevien oikeuksia.

Ehdotetulla sääntelyllä on liittymiä perustuslain 19 §:n säännöksiin sosiaalisista oikeuksista. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluilla on myös yhteys perustuslain 16 §:n 2 momentin sääntöseen, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Tulkkauspalvelujen järjestämisellä julkinen valta edistää perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaisesti yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Palvelut tukevat myös vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta.

Tulkkauspalvelun määrä

Tulkkauspalvelun määrästä ehdotetaan säädettäväksi 1. lakiehdotuksen 6 §:ssä. Tulkkauspalvelun vähimmäismäärä on ehdotetussa säännöksessä 360 tuntia kuulonäkövammaiselle ja 180 tuntia kuulo- tai puhevammaiselle henkilölle kalenterivuodessa.

Tulkkauspalvelua järjestään näitä tuntimääriä enemmän, jos se on vammaisen henkilön yk-

sälliset tarpeet huomioon ottaen perusteltua. Tulkkauspalvelua on lisäksi opiskeluun liittyvänä järjestettävä henkilölle siinä laajuudessa kuin hän sitä välttämättä tarvitsee selviytyäkseen perusopetuksen jälkeisistä opinnoista. Näiden opintojen on johdettava tutkintoon tai ammatin edistettävä ammatilliseen opiskeluun pääsemistä tai työllistymistä taikka tuettava työelämässä pysymistä tai etenemistä.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Pykälän 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Viimeksi mainitussa momentissa tarkoitettun sääntelyn lähtökohtana voidaan perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan pitää sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (HE 309/1993 vp, s. 71/II, PeVL 30/2008 vp, s. 2/I). Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen.

Esityksen perusteluista ilmenee, etteivät nykyiset tulkkauspalveluiden vähimmäismäärät ole taanneet riittäviä palveluita. Lisäksi palveluiden saatavuudessa on ollut suuria alueellisia eroja. Esityksen tavoitteena on edistää tulkkauspalvelua tarvitsevien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta. Vähimmäismääriin ei ehdoteta muutoksia.

Valiokunta kiinnitti perusoikeusuudistusta säädettäessä erityistä huomiota kuntien tosiasiassa edellytyksiin suoriutua uudistuksesta aiheutuvista uusista tehtävistä ja velvoitteista (PeVM 25/1993 vp, s. 3/II, ks. myös PeVL 41/2002 vp, s. 3/II). Viime kädessä valtion on

huolehdittava siitä, että kunnilla on kyseessä olevien palvelujen käytännön toteuttamiseksi riittävät taloudelliset voimavarat, jotta maan eri osissa eläville vaikeavammaisille voidaan turvata yhdenvertainen huolenpito (ks. myös PeVL 37/2006 vp, s. 2—3).

Tulkkauspalvelun siirtäminen kunnilta Kansaneläkelaitokselle on vaihtoehtoinen tapa turvata maan eri osissa asuville vammaisille riittävät ja yhdenvertaiset palvelut. Ehdotettu vähimmäistuntimäärien säännös, yhdessä yksilöllisten ja opiskeluun liittyvien tarpeiden mukaan järjestettävien tulkkauspalveluiden kanssa, ei vaikuta lain käsittelyjärjestykseen. Olennaista on, että tulkkauspalvelua on järjestettävä vähimmäismääriä enemmän, jos se on asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioiden perusteltua. Ehdotettu säännös yksilöllisten tarpeiden perusteella järjestettävistä tulkkauspalveluista ei sisällä oikeusohjeita tarpeellisuuden arvioinnille. Erityisesti perustuslain 17 §:n 3 momentin kannalta olisi asianmukaista, jos laissa säädettäisiin tarkemmin, minkä tyyppisiä seikkoja arvioinnissa olisi huomioitava.

Muutoksenhakuoikeus

Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa esityksen 1. lakiehdotuksen 17 §:n 1 momen-

tin mukaan hakea siihen muutosta valittamalla sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja sen päätöksestä edelleen vakuutusoikeuteen. Vakuutusoikeuden päätöksestä ei ehdotuksen mukaan saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Sääntelyehdotuksesta ei ole perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta huomautettavaa. Valiokunta on kuitenkin lähtenyt siitä, ettei Suomen hallinto-oikeudelliseen oikeusturvajärjestelmään pääsääntönä kuuluvasta oikeudesta valittaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle tule kevyin perustein poiketa (PeVL 37/2005 vp, PeVL 19/2002 vp, s. 4/I, PeVL 4/2005 vp, s. 3/I). Valituskieltoa ei ole esityksessä perusteltu. Kansaneläkelaitoksen tulkkauspäätösten vahvan perusoikeuslottuvuuden vuoksi vakuutusoikeuden päätöstä koskevan valituskiellon tarpeellisuutta ja asianmukaisuutta on syytä harkita siten, että valituskiellon sijasta otettaisiin käyttöön valituslupajärjestelmä, jossa korkein hallinto-oikeus voisi tarvittaessa päätöksillään ohjata tulkkauspalvelupäätöksiä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kimmo Sasi /kok
vpj. Jacob Söderman /sd
jäs. Tuomo Hänninen /kesk
Ulla Karvo /kok
Elsi Katainen /kesk
Esko Kiviranta /kesk
Kari Kärkkäinen /kd

Elisabeth Nauclér /r
Mikaela Nylander /r
Veijo Puhjo /vas
Tapani Tölli /kesk
Tuulikki Ukkola /kok
vjäs. Raimo Piirainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.